הלוקח עובר חמורו פרק ראשון בכורות ט.

לכי בליעי. מים שבאוקיינוס שבולעים כל מימות שבעולם שנופלין בו ומבילין לותם עד תהום ופולטות לותן והיינו דכתיב (קהלת ח) והים אינו מלא: **מעני.** מעונים ושפלים לפי שלא היו נגלים: **איקצו.** העיזו ודבכו קצות [1] את המלך כשהריחו ריח מרלים שבורים להיות קרוכים לארלים: **כתיגדא.** כבלי. ל"א כתיגארא חכית: **דשמוע כספייהו.** נשמעו [2] שכמם: **וכלו ואזול.** גלו והלכו לגלבדון: **מתני' נותן טלה אחד לכהן.** בפדיון דממה נפשך חד מיניהו בכור שפטר את הרחם: **זכר ונקבה.** ואין יודע אם [3] זכר תחלה והרי הוא בכור או נקבה תחלה תחלה ואין כאן [4] בכור: **מפריש טלה.** משום ספק ומפקיע עליו קדושת פטר חמור: **והוא לעצמו.** שהוא בעצמו יאכל הטלה ולא יתננו לכהן דכהן הוי מוליא מתבירו ועליו הרלייה להביא עדיס שהזכר יצא תחלה ואיסורא ליכא דאפי' פטר חמור גמור שפדאו בשה אין קדושה לא בו ולא בפדיונו דקדמני בתמיתין ואם מת נהנה בו אלא גזל הוא דאיכא אם אינו נותן את הטלה לכהן [5] דממונא הוא והכא ליכא גזל דספק הוא: **שני חמורים כו' זכר ונקבה נותן טלה** [6] **לכהן.** בכגיל הזכר: **או שני זכרים ונקבה.** דחדא ילדה זכר וחדא ילדה זכר ונקבה: **נותן טלה אחד לכהן.** דהא איכא חד זכר ודאי כבור [7] ואיכא חד ספק דשמא הנקבה יצאתה תחלה מפרים טלה והוא לעצמו: **שני זכרים ושתי נקבות.** ספק הן דשמא כל חד וחד ילדה זכר ונקבה ושמא [8] נקבות יצאו תחלה הילכך אין כאן לכהן כלום אלא מפרים עליהן שני טלאים לאפקועי איסוריהן והן לעצמן: **אחת ביכרה וכו' זכר ונקבה מפרים טלה והוא לעצמו.** דשמא אותה שלא ביכרה ילדה את הנקבה: **שנאמר ופטר חמור תפדה בשה.** מרישא קאי כלומר מנא לן דפדיון פטר חמור בשה שנאמר ופטר חמור תפדה בשה: בין שה זכר בין [9] נקבה: **ופודה בו פעמים הרבה.** שאם מזר כהן ונתנו לו לישראל ויש לו פטרי חמורים יכול לפדותן בו: **נכנס בו.** מפרש בגמ' (יח.): **גמ' מאן תנא.** דחמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים לתינו נותן לכהן אלא חד טלה: **דלא כר' יוסי הגלילי.** דתמרינן לקמן בפ' הלוקח עובר פרתו (דף יח.) רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים ר' יוסי הגלילי אומר שניהם לכהן דתפסה לגמרם שניהן יצאו כאחד ושניהן בכורות: **שאני הכא דכתיב.** גבי רחל: **הזכרים לה'.** דמשמע שניהם אבל בפטר חמור דלא כתיב ביה הזכרים ל"ג אפשר לגמרם לא קדשי: **ולימר מינה.** בכור בהמה טמאה מבהמה טהורה: **הא מינה רחמנא הזכרים.** ה"ל יתירה משמע זו ולא אחרת: **כשלמא לר' ירמיה דלא מוקי לה כרבי יוסי** [10]. דקמפרש טעמא דתמתיתין משום (טעמא) דלא תפשר לגמרם שלא יצא ראש האחד תחלה דהוי פטר רחם היינו דלא קתני בתמתי' יצאו שני רחמים כאחד כי היכי דאני לקמן בפיקרין (דף ח.). גבי מילתיה דרבי יוסי הגלילי דהא לא תפשר: **אלא לאביי.** דתפשר לגמרם וטעמא משום מיעוט דהזכרים ליתי ויצאו דאשיהן כאחת דשמעינן מינה רבותא: **ועוד תניא.** בהדיא דתפי' בבהמה טמאה אמר נמי רבי יוסי שניהן לכהן: **בקדושת הגוף.** בבהמה טהורה: **אלא משום שנאמר הזכרים.** בבכור בהמה טהורה דשמעינן מינה דתפשר לגמרם אמר ה"ה לפטר חמור:

לימה

בי בליעי. פ"ה מי אוקיינוס [11] שבולעות כל מימות שבעולם ופולטות אותן דרך תהום דכתיב והיה אינו מלא וקשה דבסמוך קאמר שדינהו בתיגרא [12] שם כלי ושוב היאך יורדין לתהום ואי [13] מפרש גומא או מרץ ניחא ותמן מי בליעי שם מקום מדאמר [14] שם בליעי מים היה מלמא בלמי חד מטי ידי' מריסיה חד מליביה בתרא דכולהו מחוי בידיה לאחוריה: **מאן תנא** א"ר ירמיה **דלא כר' יוסי הגלילי.** פ"ה מאן תנא [15] דתמרינן שילדה שני זכרים אינו נותן אלא חד טלה לכהן וקשה דבפרי' [16] דהכא אפי' ר"י הגלילי מודה מדלא קתני ממתיתין ואלא שני דאשיהן כאחד כדקתני בפרק שני (לקמן יח.) וכיון דלא דאינו שיצאו בבת אחת מסקפק לא אמרי' בבת אחת יצאו אפי' לר"י הגלילי דלא שמיעא ולריך [17] לפרש דנהי דמספק מודה ר' יוסי הגלילי דאין נותן לכהן אלא חד טלה מ"מ בספק מועט טוב להחמיר בדבר ולהפרים טלה [18] שני לעצמו:

[19] **אמר רב** (אשי) מין במינו אינו חוציץ. תימה בפ' בהמה המקבלת (חולין ע.) בעי כרכמו [20] אחותו והוליאתו מהו [21] הכא מקלת פנוי מיכא למימר טפי במינו אינו מוצץ אי נמי אחותו הוא אינו מינו טפי מאחיו עוד יש לומר דוקא משום דהוליאתו שמייבה אחותו בהוצאתו הוא דמספקא לן דדילמא הוא מילתה אבל אם לא מייבה להוליאתו מייבה אלא הוא מילתה ומ"מ [22] [לאחיי] דמוקי מתני' כר' יוסי הגלילי דאפשר לגמרם ואפ"ה אינו נותן כי אם טלה אחד לכהן משום דכתיב הזכרים אמאי לא [23] אמר כל שאינו בזה אחר זה בבת אחת אינו [24] ולא קדוש לא זה ולא זה וי"ל דלא מסתבר למימר הכי אלא בדבר אחלוי בתעשה בהמה [25] דקדש שני אחיות ותולה שנשמטה על שמונים אלות [26] אבל קדושה הבאה מאליה לא אמר הכי ואע"ג דשיין למימר הי מיניהו מיתיתת הי מיניהו מפקת ואם תאמר מדקאמר נהי דא"ל לגמרם מילתה מיכא מיכא מסמע דה"ק נהי דא"ל לגמרם ודין הוא שיקדש האחד לרבנן מילתה מיכא מיכא ולא היה לו להיות קדוש משמע דאי הוה אפשר לגמרם היה אז קשה לן היאך קדוש בלא טעם [27] (פריך) [פריסתי] דלא אמר כל שאינו [כו'] בבת אחת כו' אלא בדבר אחלוי בדבור וי"ל דה"פ נהי דא"ל לגמרם ולהכי ניחא לרבנן שאין שניהן קדושין מטעם הזכרים כמו לרבי יוסי הגלילי דלא אפשר [28] למידרש להו הזכרים כיון דסכירא להו אי אפשר מכל מקום ליהוי מילתה: **זכר** ונקבה **מפריש טלה** [29] **לעצמו.** וא"ת לר' יוסי הגלילי [30] אאמר אפשר לגמרם אם יצאו שניהם בבת אחת אין הזכר קדוש [31] כפי מה שפי' לעיל [32] נקבה מוצצת ועוד תנן לקמן בפ' שני (דף יח.): זכר ונקבה אין לכהן כלום משמע דקאי אילאה ב' דאשיהן בבת אחת דרישא שהנקבה מבטלת בכורת זכר שגם היא [33] פטרה בכורת רחם וא"כ סמוך מיעוט דבבת אחת למתלה דנקבות קודמות והוו להו הזכרים קודמים מיעוטא וי"ל [34] כדפריך לעיל [35] בספק מועט החמירו להפרים טלה לעצמו: **שתי** חמוריו **שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לכהן.** הכא ניחא דלאטריך לאשמועינן [36] אין פודה ואחוד ופודה כל זמן שלא ניתן ליד כהן [37] כדפריך לעיל בפירקא (דף ד:) אבל לקמן פ"ב דקתני כי האי גוונא גבי בכורות בהמה טהורה ליכא למימר הכי י"ל [38] קמ"ל לא תלינן להעמיד הממון בחזקת בעלים שהאחת ונעמה הוולד ואחת ילדה שני זכרים ומיהו לקמן פרק ד"ל [39] דנקט אחוותו משום דאז ליכא קדושה כלל אבל באחיו קדוש או האי או האי לא אפשר לומר כן דהא תנן בפ' יש בכור (לקמן דף מז ע"ב) שניהם אינן בכור לא לגלולה ולא) לכהן דהא נמי לגלולה

שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן. לכאורה [39] מפרש טלה אחד מספק לעצמו וכן מוכח לקמן פרק שני (דף יח:) דגבי שני זכרים ונקבה [40] אחד לו ואחד לכהן [41] (דמוכח) משום דקדישת בכור תלה על שניהם וכן פי' [42] בקונטרס מפרש עוד טלה והוא לעצמו: לאפקועי

מסורת הש"ס

[1] (לעיל ד:). [2] (נקמן יח. יח. שבועות לב. מגילה יט. מח.). [3] שם נקבה ל"ק. [4] (כן פירש כפוגיא דהכא כגירסת הע"ין). [5] דחמורה שלדה ל"ק. [6] שיך לא"ב. [7] ל"ק מ"ז. [8] זוכר ר' החוס' שם. [9] ל"ק. [10] (קדושין ב:). [11] (מנחות עח:). [12] שפירשתי לעיל דנקיטה ל"ק. [13] ל"ל כדפירשתי לעיל כפיקרין דף ד ע"ב ל"ק. [14] ר"ה ופורה. [15] נתן הזכר לכהן ל"ק. [16] מוסה דמפרש כי יכן לקמן כלי"ל ל"ק. [17] ל"ל מ"ז.

הגהות הב"ח

(א) גמ"א כי מטי לבי בליעי אית ביה תלתא צלמי וכו' כלתיסת כמיפסות: (ב) שם אייתי הנהו מיא: (ג) שם כמסנה אין כאן לכהן כלום וכו' וילדו שני כו' ופורה: (ד) הגס' ר"ה כי בליעי וכו' ולו הוה מפרש וכו' ויתקן שמו כי בליעי הס"ד והסאר שיך לגמרא:

רבינו גרשום

הרי החזיר להם תשובה כל ששאלוהו ונצחם ואייתיהו לספינתא כל חד וחד בבתיה: כי מטא לבי בליעי. מקום שיש בים שבולעין מים אחרים ואיכא דאמרי היינו באורה של מרים: דהוו מעני. כמי שגלה ממקומו ולא היה להם מענה לשון: אקשו לאפי מלכא. כשהרגישו עמדם נגה לבן על עפרתן ואקשו לאפי מלכא והיו משיבין דברים לפני המלך בגאוה: א"ל. לר' יהושע כל דבעית עביד בהו: שרנהו בתיגרא. כללי בכר גדול: עד דשמיט כתפיה. מיניייהו וכלו ואזיל: חמורו שלא בכרה. שמעולם לא ילדה אלא עכשיו וילדה כי זכרים: נותן טלה א' לכהן. בשביל פדיון אותו שיצא תחלה: ואם ילדה זכר ונקבה ואינו יודע איזה יצא ראשון אי הזכר שהוא קדוש בבכורה מפריש טלה אחד כדי להפקיע קדושת בכור ספק להפקיע איסורו: והוא. אותו טלה יהיה לעצמו של ישראל ויהיה חולין גמור ומותר לאוכלו מיט משום דאמרינן המוציא מחברו עליו הראיה וכיון שהכהן אינו יכול להביא ראיה שהזכר יצא ראשון הלכך הוא לעצמו של ישראל: זכר ונקבה. שאתת ילדה זכר ואחת ילדה נקבה נותן טלה אחד לכהן. בשביל אותו שילדה זכר: שני זכרים ושתי נקבות. שכל אחד ילדה זכר ונקבה ואינו יודע איזה יצא ראשון: אין כאן לכהן כלום. אבל יפריש כו' טלאים לעצמו: אחת שבכרה כבר ואחת שלא בכרה מעולם אלא עכשיו ילדו ב' זכרים כו': שנאמר ופטר חמור וגו'. האי שנאמר לא משמע עלה דמלתא דקאמר אלא בבא לחודיה קאמר כלומר האי דכתיב ופטר חמור תפדה בשה לא שנא בשה לחוד אלא אפי' בעז או בזכר או בנקבה או בגדול או בקטן אי בתם או בבעל מום כשר לפדות: ופודה בו פעמים הרבה כלומר אם בא ליידו אותו שה שנתנו לכהן בפדיון פטר חמור אחד ותור הכהן וסמכו לו או נתנו לו יכול לפדות בו באותו שה פטר חמור אחר בכל עת שיבא לידו יכול להזור ולפדות בו אז שאם היה כן שהפרישו לעצמו כדאמרן ונולד לו פטר חמור אחר ודאי יכול לפדותו באותו שה עצמו ואותו טלה שהפרישו לעצמו הוי חולין גמורין ונכנס לדיר להתעשר עם שאר כבשיו: ואם מת נהנה בו ישראל שהפרישו שה ליתנו לכהן בשביל פטר חמור ודאי אלא הספיק ליתנו לכהן עד שמת נהנה בו כהן בעודו ובבכילותו דמעידנא דאפרשיה זכה בו כהן ובדשותיה קאי: דאי דיה"נ. הא אמר באיהך פירקין דאפשר לצמצם כדאמרי' ריה"נ אומר שניהם להבן שנאמר הזכרים לה' הכא נמי אי ר' יוסי הוא נותן ב' טלאים לכהן מיבעי ליה דהא אית לה אפשר לצמצם דיצאו שניהם כאתת: שאני התם. גבי בכור בהמה טהורה הזכרים לה' משמע שניהם אבל הכא בפדיון פטר חמור לא כתיב הזכרים: הא מינה רחמנא הזכרים. דכתיב הזכרים אחרינא דמייתר כל פטר רחם הזכרים למעט אחרינא דהני דקדושת הגוף ניתנו הזכרים לה' תרוייהו אבל בקדושת דמים לא: בשלמא לר' ירמיה. דפסיק ואמר דלא כר' יוסי הגלילי דלא קתני הכא בתמתין דאיכא דאיירי בה ר' יוסי אלמא דהא מתני' לאו ר' יוסי הוא: אלא לאביי. דבעי לאוקמה כר' יוסי ליתני הכא ויצאו ב' ראשים כאחד ריה"נ אומר שניהם לכהן שנאמר הזכרים לה': והא כי כתיב האי הזכרים לה' בקדושת הגוף כתיב והיכי מצי למילף לפטר חמור מינה אלא משום שנאמר הזכרים לה' גבי בכור בהמה טהורה ילפינן נמי מינה לפטר חמור דאם איתא דמתני' ויצאו ב' ראשים כאחד ריה"נ אמר שניהם לכהן דכתיב הזכרים לה' בקדושת הגוף כתיב והיכי מצי למילף לפטר חמור מינה אלא משום שנאמר הזכרים לה' גבי בכור בהמה טהורה ילפינן נמי מינה לפטר חמור דאם איתא דמתני' ויצאו ב' ראשים כאחד ריה"נ אמר שניהם לכהן שנאמר הזכרים לה': והא כי כתיב האי הזכרים לה' בקדושת הגוף כתיב והיכי מצי למילף לפטר חמור מינה אלא משום שנאמר הזכרים לה' גבי בכור בהמה טהורה ילפינן נמי מינה לפטר חמור דאם איתא דמתני'

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ב מהל' בכורים הלי' יט סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סימן שכא סעיף יג:

לו ב מיי' שם הלי' כ סמג שם טוש"ע שם סעיף יד:

לח ג מיי' שם הלי' כא טוש"ע שם סעיף טו:

תורה אור השלם

1. וְסָקַר חֲמוֹר הַעֲדֵרֶה בְּשֶׂה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ כָּל בְּכוֹר בָּנֶיךָ תִּפְדֶּה וְלֹא יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם: שמות לד כ

2. וְהִשְׁבַּרְתָּ כָּל פֶּטֶר רָחֶם לְיָ וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לְיָ: שמות יג יב

מוסף רש"י

פורה בו. כשה, פעמים הרבה. שאם מזר וקנאו מן הכהן נאמר שנמנו לו, מוזר ופורה בו פטר חמור אחר (לעיל ד.).

שיטה מקובצת

(א) בהו איתיי הנהו מיא: (ב) מליהו לתאי: (ג) שתי המתריית שלא: (ד) אין כאן לכהן: (ה) ביכרה וילדו שני: (ו) ופורה בו: (ז) מת. עיין תוספות מנחות (דף מז ע"ב) ד"ה הזכרים. עיין בתוספות לקמן (דף מג ע"ב) ד"ה הזכר: (ח) כאחד ואף על גב דמצמצמי חד הוא דקדוש ועוד: (ט) קשות אל הסלן: (י) נשמטו פרקי שכמם: (יא) אם יצא זכר: (יב) כאן דין בכור: (יג) לכהן דמסתו הוא: (יד) טלה אחד לכהן: (טו) ושאם הנקבות יצאו: (יז) בין שה נקבה: (יח) כר' יוסי הגלילי: (יט) אוקיינוס שבולעים כל מימות שנופלין בו ומביאין אותן עד התהום ופולטות אותן דרכיהם הוים: (כ) בתיגרא דהיינו כלי אחד האם בתוך כלי השליכום היאך יורדים מתוך הכלי לתהום ואי הוה מפרש בתיגרא נמא או חריץ הוה ניחא טפי דיתכן בי בליעי שם מקום כדאשמעא במדרש כי בליעי אית ביה כו' ארישיה וחד מחוי אליביה דבתרא דכולהו מחוי: (כא) תנא דחמורו כו' שני זכרים: (כב) לפרישר דבהא אפילו ריה"נ מודה דלא קתני: (כג) וצריך. ס"א ונראה לפרש: (כד) טלה אחד לעצמו. לאפקועי איסורא ומולא נקט ברישא מפריש והוא לעצמו משמע שאינו צריך ומיהו קשה לפי זה דהא בסיפא דקתני שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן צריך להפריש טלה לעצמו אע"ג דלא קתני דאין לפרש נמי דריש דמתניתין ביצאו שניהם כאחד וחד מיניהו קדוש משום דאי לאו הכי מאי קא"ל דכמה ענינים קתני במתניתין דלא קא"ל מידי ונראה דריש דלא כר' יוסי הגלילי מדלא תנא התנא שניהם כאחד נותן שני טלאים לכהן דאם איתא דחייב שני טלאים לכהן הוי ליה למיתני כדקתני שאי' ענינים, ותיבה שני ליש: (כה) ל"ל דהכא דמקצת הרחם פנוי איכא למימר טפי דמין במינו אינו חוצץ ומיהו קשה אמאי נקט החם כדכתו אחותו הא אפילו כרבו אחיו נמי ובית אחותו דאם איכא קדוש אי האי אי האי לא אפשר לומר כן דהא תנן בפ' יש בכור (לקמן דף מז ע"ב) שניהם אינן בכור לא לגלולה ולא) לכהן דהא נמי לגלולה

דמי אלא דפליג הכם ר"ש ועוד בילדה כ' זכרים אמאי נותן טלה אחד לכהן איכא האחד כרך את חבירו ויצא דרך מרגלותיו ואע"ג דטובא לאו הכי נפקי דהא קי"ל אין הולכין בספון אחר הרוב והל"ל שלה והוא לעצמו תנרוך לתרץ ראתותו הוא ואצעה הוא הרי אינו מינו כר: (ט) לאביי דמוקי: (ס) לא אמרי' כל: (סא) אינו ובבת אחת לא יקרש לא זה ולא זה: (סב) הוא פרישית דלא כו' שאינו בזה אחר זה אפילו בבת: (ג) אפשר לצמצם למידרש: (גא) טלה הוא לעצמו: (גב) על תיבת ראמר רעל תיבת לצמצם נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: (גג) לעיל שהנקבה חוצצת: (גד) היא פוטרת את החם ואי"כ: (גה) לעיל דבספסף מרעם: (גו) לאשמעינן דאין פורה: (גז) ל"ל דקמ"ל לא: (גח) ונקבה דקתני אחר: (גט) פי' שם בקונטרס דמפרש עוד טלה והוא לעצמו:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com